

STRÍPEK Z TĚMĚŘ ZAPOMNUTÉ HISTORIE: OSUDY OBCE VEPŘOVÁ ZA II. SVĚTOVÉ VÁLKY

Mohla naše obec dopadnout také jako Lidice? Odpověď zní – mohla. Tento fakt jasně vyplynul z desetiměsíčního výzkumu archivních dobových materiálů i z výpovědí pamětníků.

Ačkoli byl celou válku ve vsi klid, v posledních měsících válečného konfliktu se zde odehrálo hned několik dramatických událostí. Největší nebezpečí hrozilo dne 15. března 1945, kdy vesnici obklíčilo na 150 německých vojáků, kteří věděli o aktivitě místního odboje a měli jasný cíl, najít jakýkoli přímý důkaz, který by všechny „Vepřováky“ odsoudil k záhubě.

Pojďme ale pěkně od začátku. Je leden 1945. Celá Evropa je zkoušena zimou, kterou málokdo pamatuje a německé orgány zahajují poslední velký hon na české odbojáře, který má v protektorátu upevnit nacistickou moc i navzdory neúspěchům na frontách. Už v předchozích letech se gestapo úspěšně postaralo díky široké síti konfidentů o likvidaci odbojových organizací jako například Obrany národa, Rady tří (gen. Luža) a dalších... Domácí odboj měl jen občasnou podporu v podobě výsadek z Anglie. Slovenské národní povstání a přiblížení se východní fronty v druhé půli roku 1944 ale vše změnil. Najednou přistávají na území protektorátu také první paravýsadky ze Sovětského svazu nejenom s cíli vojenského charakteru ale také politického. Někdo musí mezi obyčejnými lidmi připravit příhodnou půdu pro poválečné úsilí komunistů.

V obci Vepřová se první ruský partyzán objevil dne 2. ledna 1945. Byl to náčelník zpravodajské služby N. I. Chimič z brigády M. J. Husa, která přistála u hradu Lichnice již v říjnu 1944. Brzy po něm se z Račína do vsi přesunul také politický komisař brigády, potíživista a zároveň konfident gestapa Miroslav Pich (krycím jménem Tůma, Vališ nebo Král), který bude stát za rozvrácením brigády v únoru 1945. Ta se rozdělí na Tůmovy příznivce nebo odpůrce, v čele s velitelem původního výsadku kapitánem Fominem, kterého Tůma zlikviduje na konci března 1945 u Leškovic. S Pichem do Vepřové mimo jiné přichází i Nikola Alexejevič Šustov, ruský střelec a minér.

Na náměstí v č. p. 3 u Františka Novotného najdou první vhodné místo pro pobyt a tisk propagačních letáků, později s ním založí také Revoluční národní výbor. Jisté je, že se zdržovali také v č. p. 62 u Marie Bořilové a jejích dvou dcer. Zde naváží další kontakt, čeledín Adolf Neubauer (z č. p. 21) jim slíbí spolupráci při předávání zpráv a ukryje s Šustovem zbraně ve stáji pod žlaby. Partyzán jim vzal jejich fotografie, snad aby později věděl na koho se obrátit.

Dne 12. března 1945 M. Pich poslal Šustova ke Žďáru do jedné samoty za překupníkem se zbraněmi a pro pět českých mladíků do obce Sklené, kteří se chtěli stát novými členy brigády. Šustov se z této mise už nevrátil. Při zpáteční cestě mezi 13. a 14. březnem je kvůli své opilosti a svévolné akci zatčen novoměstským Jagdkomandem SS v hostinci pana Skryje ve Světnově. Dva ze zmíněných nováčků při tom přijdou o život a fotografie spolupracovníků Tůmovy skupiny padnou do rukou okupantům, kteří se při výslechu dozvědí minimálně to, odkud Šustov vyrazil.

Cíl byl tedy jasný, obec Vepřová, č. p. 62. Ačkoli se písemné prameny i výpovědi svědků z onoho osudného 15. března v několika informacích liší, zatím můžeme říci s jistotou alespoň tolik. Tůmovci se po odchodu Šustova dle zásady matení stop přesunuli od Bořilů k panu Janáčkovi (ke „Staňkům“) do č. p. 37 a to pravděpodobně nejen je, ale i celou ves zachránilo.

Němci dorazili až odpoledne. Dle pamětníků jeli od Přibyslavi a vozidla museli zastavit kvůli zaváté cestě už u Malé Losenice a zbytek dojít pěšky. Z jarmarku v Přibyslavi se v ten den vracely s půlhodinovým náskokem a jinou cestou přes stráně a les také dcery Marie Bořilové. Nevědomky mířily přímo vstříc neblahému osudu.

Nejprve němečtí vojáci obklíčili stavení paní Bořilové a chytili a zbili Adolfa Neubauera. Poslední, co scházelo nalézt, byli samotní partyzáni nebo alespoň zbraně či letáky. Při důkladné prohlídce č. p. 62

a přilehlých hospodářských budov díky incidentu s divokým koněm, který kopl jednoho z důstojníků do hrudi a vyrazil mu dech, k objevení ukrytých zbraní a granátů ve stáji nedošlo.

Němci po zatčení p. Neubauera a Marie Bořilové s dcerami obsadili zbytek obce a začali procházet číslo od čísla. Vesničané už ale věděli, že když německé vojáky po vstupu do stavení pohostí tím nejlepším, co mají, zpomalí tak prohlídky nebo je úplně odvrátí. Ve většině čísel se tak Vepřováci vyhnuli sebemenšímu nebezpečí.

Když se partyzáni dozvěděli o německém zásahu, museli jednat rychle. Útěk už nepřipadal v úvahu, a tak pouze schovali zbraně a vysílačku v seknici a běželi se schovat na dvůr za snopy svázané povřísky a snad i do vikýře u stodoly či za hřebenáče. Potom došlo i na prohlídku u pana Janáčka. Ten nicméně zachoval chladnou hlavu a pohotově poručil synovi Františkovi, aby otevřel vrata a honil po dvoře hříbě. Snažil se chovat přirozeně a Němcům k tomu namluvil, že má kůň potíže s trávením a odpoutal tak jejich zraky od míst s krčícími se odbojáři. Němci už se dál nerozhlíželi a stavení přešli. Pan Janáček tak v tento den zachránil nejen svou rodinu ale i celou ves.

Němci se ve vsi zdrželi zhruba do jedenácti hodin večer, než se nasýtili, dokončili prohlídky a než Maloloseňáci proházeli zavátou cestu na Příbryslav. Jeden z důstojníků (pravděpodobně ten, co byl poraněn koněm) navrhol přinejmenším zastřelení každého desátého obyvatele obce, ovšem díky neúspěšným prohlídkám, souhře příznivých okolností a úsilí dobře německy mluvícího pana Janečka, který důstojníkům čin rozmlouval, nakonec k žádnému zabíjení nedošlo.

Pan Adolf Neubauer s Bořilovými byl převezen v dalších dnech do Nového Města na Moravě k tvrdým výslechům. Při jednom z nich je přišel ještě jednou identifikovat samotný Šustov. I navzdory brutálním mučícím metodám nikdo z Vepřováků neprozradil další obyvatele obce, kteří partyzánům pomáhali. V dubnu byli tedy zatčení přesunuti do Brna a ženy se zde zanedlouho dočkaly propuštění, protože Rudá Armáda byla již blízko. Pan Neubauer si musel ještě vytrpět pobyt v cele smrti v Kounicových kolejích a dvoudenní cestu spolu s dalšími vězni v dobytčácích na západ Protektorátu. Ve sběrném koncentračním táboře Mirošov u Plzně se dočkal osvobození Američany. Jak skončil zmíněný Šustov, nikdo přesně neví, nejčastěji se uvádí, že byl následně umučen německými katy. Komisař Miroslav Pich-Tůma se po zatýkání ve Vepřové přesunul konečně na Žákovu Horu, kde měla brigáda jeden ze svých lesních srubů. Do konce války a ještě i po ní napáchal mnoho špatného jako člen StB. Nakonec spáchal sebevraždu oběšením v roce 1995.

Autor: Ondřej Neubauer

Zdroje:

- KUBÍN, Milan, Hynek JURMAN a Pavel VOMELA. *Partyzánská odysea a osud Věry Pilařové*. Vyd. 1. Praha, 2012.
- JANÁČEK-SOBĚNOVSKÝ, Karel. *Historie, o které se nemohlo mluvit*. 2001.
- HOFMAN, Jaroslav (kronikář, řídící učitel). *Kroniky Národní školy Vepřová a další archivní materiály*.

UPOZORNĚNÍ

Jako oficiální poděkování statečným mužům a ženám z obce Vepřová, kteří nasazovali své životy při pomoci partyzánům v těžkých časech války, vznikl stejnojmenný nekomerční dokument, který budete mít možnost sledovat spolu s dalšími materiály (fotografie, články) na toto téma na webových stránkách obce už v roce 2015 při příležitosti 70. výročí konce 2. světové války.

Znáte i Vy svoji minulost? Poslechněte si vyprávění svých dědů a babiček. Určitě Vám budou mít co říct k trpkému 20. století, jež prožili. Pokud by někdo z nich chtěl publikované texty ještě doplnit či upřesnit, obraťte se prosím na emailovou adresu: ondrejneu@gmail.com nebo na tel. číslo: 737 451 928.

Děkuji.